

KINA TÜRKÜLERİ ÜZERİNE

Halil Altay Göde*

İnsanın geçiş dönemleri içerisinde önemli bir yeri olan evlilik, hem evlenecek olan gençler için, hem de onların kurulacak yuvalarıyla birlikte oluşacak yeni akrabalıklar için, toplumsal hayatın önemli unsurlarından biridir.

Bu süreç içerisinde Anadolu’da bölgelere göre oluşmuş çok değişik halk kültürü unsurlarını derlememiz mümkündür. Kız bulma, kız görme, kız isteme, şerbet içme, kahve içme, kız verme, nişan, nikah, kına gecesi, yemek, düğün, gelin ertesi v.b. aşamalarda birçok geleneksel unsurun geçmişten günümüze büyük bir titizlikle uygulandığını görmekteyiz.(Örnek: 2000)

Kına gecesi ve türkülerine geçmeden önce kınayı kısaca tanıyalım. Türkçe Sözlük’te: “Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.” (TDK, 1988: 851) şeklinde geçmekte olan kına, “Kuzey Afrika, Batı ve Güney Asya’da doğal olarak yayılış gösteren ve kültürü yapılan bir bitkidir. Kökenli bir bitkidir. 2-8 m. boyundaki küçük ağaç. Yapraklar karşılıklı. Çiçekler beyaz. Tanen bakımından zengin olan yapraklarından elde edilen toz, saç ve tırnakların boyanmasında kullanılır. Ülkemizde Güney Anadolu’da da yetiştirilir.” (Özcan Seçmen vd., 1992: 244-245)

Erzurumlu İbrahim Hakkı Marifetname adlı eserinde kına için, “Gâliye (saç boyası), eskiden kadınların saçlarına sürdükleri misk ile amberden yapılmış siyah renkli

* Yrd.Doç.Dr.Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

ve kokulu bir çeşit kınadır. Eski tıpta sert şişleri ve urları yumuşatmasının yanında, soğuktan kaynaklanan baş ağrısını gidermekte de kullanılmıştır” demektedir. (Erzurumlu, 2003: 418).

Anadolu’ya gelmiş olan bu Afrika kökenli bitki, boyar madde özelliğinin yanında kültürel olarak da yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Halk kültürü içerisinde güzellik unsuru olarak dini olarak, sağlık açısından, inanış sistemleri ile geleneksel olarak her yaştan ve cinsten insanın kına yaktığını görmekteyiz.

Anadolu’nun birçok yerinde olduğu gibi, Kına yakma geleneği ile ilgili Isparta ve yöresinde bilinen şu üçleme de sıkça anlatılmaktadır.

1. Askere gidecek olanlara aynı gelin olacak kııda olduğu gibi yola çıkmadan bir gece öncesinde yapılan kına gecesinde kına yakılır ki, “vatana kurban olsun diye.”

2. Kurban bayramı arifesinde kurban edilecek koçlara kına yakılır ki, “Allah’a kurban olsun diye.”

3. Gelin olacak kızlara kına yakılır ki, “kocasına, yuvasına kurban olsun diye”

Bu yazımızda, bu uygulamalar içerisinde en yaygın yeri olan “kına gecesi” geleneği üzerine bölgemizde ortaya çıkan kına türkülerinden örnekler vermeye çalışacağız. Bilindiği gibi kına gecesi Anadolu’nun birçok yerinde gelin çıkımından bir gün önce kadınlar arasında kız evinde yapılan eğlencenin adıdır. Belki de modern manada kızın anne evine veda partisidir diyebiliriz. Uygulamalarıyla, yaptırımlarıyla ve üzerine yüklenmiş birçok geleneksel unsuruyla kültürel olarak önemli bir yer teşkil etmektedir. Kızın anne evinde geçirdiği son gecede yapılan bu törenin birçok unsuru barındırdığını söylememiz de mümkündür. Anne evinde geçen son gece olması, kızın bekar arkadaşlarıyla yapmış olduğu son eğlence ve birliktelik olması, bu gecede yakılan kınanın geleneksel bir değer taşıması, anne evinden ayrılacak kızın üzüntüsünün giderilmesi, koca evinde nasıl davranması gerektiği ile ilgili bilgilerin verilmesi gibi.

İşte yukarıda bahsettiğimiz sebeplerle uygulaması yapılan bu gecede eğlenceler sırasında söylenen kıvrak oyun türkülerinin yanında, gelinin eline kına yakarken söylenen türküler vardır ki bu gecede gelini, anneyi ve orada bulunanları ağlatmak için söylenirler. Bu türkülerini ağıtlar içerisinde değerlendirmemiz mümkündür.

Evlenme törenlerinin belli bir yerinde geline kına yakıldığı sırada yapılan birtakım işlemlerle söylenen türkülere -tümüyle- “gelin ağıtı”, “gelin yası” denir. Aslına bakılırsa bunlara vesile olan olaylarda ölüm acısı niteliğinde bir yön yoktur. Kimi zaman “ağıt”ın bütün konu ve biçim özelliklerini gösteren bir parça bakarsanız çok genel anlamlı olan bir kelimeyle, “türkü” ya da “deme” sözleriyle adlandırılır. Yalnız iki vesilede, ölüm ve evlenme hallerinde, ağıt bir tören ögesi olur. (Boratav, 1991: 444)

İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı cansız bir varlığı kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini feryatlarını, isyanlarını talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere “ağıt” adı verilir.(Elçin, 1981: 287) Bu tariften de ortaya çıkarabileceğimiz gibi ağıtlar sadece ölüm ve büyük acılar sonucu yakılmazlar. Büyük üzüntüler de ağıtların ortaya çıkış sebeplerindedir ve hem anne için hem de

kız için bu geçiş dönemi ayrılığı büyük bir üzüntüye sebep olmaktadır. Bu üzüntünün sonucu ayrılıkla ilgili ağıtlar ortaya çıkmaktadır.

Kız evinde kına yakılacağı zaman geceye iştirak edenlerin duyguları doruğa ulaşır, bu sırada yanık ezgi ile kına ağıdı söylenir. Yöre neresi olursa olsun kına türkülerinin ortak özelliği hepsinin de lirizm yüklü olması ve yanık ezgi ile söylenmesidir. Kına türkülerinin insanın duygulanmasına sebep olan bir başka yönü de türkü metnindeki sözlerin orijinalliğidir. Bu türkülerde kader ve baht konusu ön planda tutularak, geçmiş ve gelecekle ilgili duygular ele alınır. (Kaya, 2004: 199)

Burada değerlendirmeye çalıştığımız kına türkülerini anonim halk edebiyatının manzum türleri içerisinde yer almaktadır. Değişik tasnif denemelerinde ise şöyle yer almaktadır. “I. Şahıslar üzerine söylenen ağıtlar” üst başlığının “Ayrılık üzerine söylenen ağıtlar” başlığı altında “Evlilikle neticelenen ağıtlar” maddesi altında değerlendirilmiştir. (Görkem, 2001: 177-203) Başka bir tasnifte ise “Konularına göre türküler” ana başlığının “Tören ve Mevsim Türküleri” içinde “Düğün ve kına türkülerini” başlığı altında değerlendirilmiştir. (Yardımcı, 1999: 97; Dilçin, 1983: 290-293; Kaya, 2004: 198-204)

Boratav, kına türkülerini söyledikleri yerlere göre değerlendirirken “tören türkülerini” başlığı altına koyar ve kına yakma töreni sırasında törenle ilgili konular üzerinde durulduğunu ve türkü söyleyen kadınların, yakınların ağzından gelene onun gidişinden dolayı duyulan acı, koca evinde nasıl davranması gerektiği gibi öğütlerin verildiğini söyler (Boratav, 1988: 155-156)

Özellikle kına gecelerinde gelini ağlatmak için yakılan ağıtlar değişik şekillerde adlandırılmaktadır. “Kına ağıtı, gelin ağıtı, ağıt havası, gelin ağlatma havası, gelin savusu, savu sağmak, gelin türküsü, gelin yası ve okşama” adı verilen ağıtlardır. Ölüm acısı yerine ayrılık üzüntüsü vardır. Gelin ağıtları gelinin ağzından ya da yakıcıların ağzından söylenir. (Şenel, 1988: 472; Görkem, 2001: 18)

Yukarıdaki tasniflerde de görüldüğü gibi genelde tören türkülerini içinde değerlendirilen kına türkülerini, **Isparta** ve civarında da gelin çıkımından bir gün önce kız ve erkek evlerinde ayrı ayrı yapılan veya günümüz modern düğünlerinde bir arada yapılan bir uygulamadır. Oğlan evinden bir tepsi içerisinde, eğlencenin belli bir vaktinde getirilen kına gelin ve damadın ellerine yakılır. Bu işlem sırasında al bir örtü altında başları örtülü duran gelin ve damadı ağlatmak, öğüt vermek için türküler söylenir. Buna bölgede “damat okşama, gelin okşama” adları da verilir. Bazı durumlarda gelin ve damada kına bir arada yakılırken, bazen de gelinin kendi evinde, damadın da kendi evinde kınası yakılır. Kına yakıldıktan sonra oğlan evinin getirmiş olduğu çerez (kına çerezi) misafirlere dağıtılır.

Gelin okşama sırasında gelinin ağlaması adettendir. Eğer ağlamazsa anne evinden koca evine sevinerek gittiği düşünüleceğinden annesi üzülecektir veya misafirler tarafından da ayıplanacaktır. Çünkü anne bu türküler söylenirken belki de gelin kızıdan daha fazla ağlamaktadır. Çünkü yıllarca besleyip büyüttüğü biricik kızının kendi evindeki son gecesidir, bu geceden sonra artık o evin misafiri olacaktır. Bu duygular içerisinde söylenen kına türkülerinin ana temaları ayrılık ve gurbet üzerine oluşmaktadır. Ayrılığın

getirecekleri, gurbet elde çekilebilecek sıkıntılar, bırakıp gidilenlere özlem, bırakıp gittiği yerdeki yaptığı işlere özlem, anne babaya ve diğer akrabalara sitem vb.

Kına gecesi uygulaması içerisinde kına yakılması sırasında bölgemizde çok değişik düzenli düzensiz türküler söylenmektedir. Bu türkülerin bir kısmı bilinen ve literatüre girmiş olanlardır. Geleneksel yapının kaybolmaya yüz tuttuğu şehir düğünlerinin kına gecelerinde, düğün sanatçılarının söylediği türküler aşağıdaki üç örnekte yoğunlaşır.

Birinci türkü “yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar” olarak bilinen kızın evden ayrılıp uzağa gitmesinin üzüntüsünün anlatıldığı, koca evinde iyi durumda olmasının temenni edildiği, koca evine gittikten sonra yaşanan anne, baba ve köy özleminin dile getirildiği türküdür.

Bu türkünün Malkara köylerinde şu olaydan ortaya çıktığı ve söylenmeye başladığı hikaye edilir. “Çok eskiden köyün birinde Zeynep isimli çok güzel bir kız vardır. On altıya yeni bastığında Zeynep’i, köylerindeki bir düğüne gelen Ali isimli bir genç görür ve çok beğenir. Köyüne döndüğünde hemen dünürcü gönderir. Zeynep’i, Ali’ye verirler ve hemen düğünleri olur. Ali Zeynep’i alıp Aşırı köyüne götürür.

Zeynep’in gelin gittiği köy ile kendi köyü arası üç gün üç gece mesafededir. Zeynep, anne, baba ve kardeşini tam 7 yıl göremez. Bu özlem Zeynep’in yüreğinde her gün biraz daha büyüyerek dayanılmaz bir hal alır, köyün büyük tepesinde bulunan evinin bahçesine çıkarak kendi köyüne doğru için için kendi yaktığı türküyü mırıldanır ve gözleri uzaklarda sıla özlemini gidermeye çalışır.

Oysa kocası, Zeynep’in özlemine pek aldırmaz. Kaldı ki, eski sevgisi de pek kalmadığından Zeynep’i horlamaya, eziyet etmeye başlar. Sonunda bu özlem ve horlanma Zeynep’i yataklara düşürür.

Gün geçtikçe hastalığı artan Zeynep’in düzelmesi için, köyden gelip geçenler anasının, babasının çağrılmasını ister. Başka çaresi kalmadığını anlayan kocası da, kaynanası ve kayınbabasına haber vermeye gider. Altı gün altı gecelik bir yolculuktan sonra bir akşamüstü köye ulaşan anne-baba Zeynep’i yatakta bulurlar. Perişan bir halde olan Zeynep hâlâ türküsünü mırıldanmaktadır; Anne babasına da aynı türküyü söylemeye başlar. Çevrelerindeki bütün köy kadınları duygulanıp ağlarlar. Annesi fenalık geçirir, bayılır.

Bayılan Zeynep, hasretini giderir ama çok geç kalınmıştır. Bir daha iyileşemez ve ölür. İşte o gün bu gündür bu türkü ayrılığın türküsü olarak söylenip durur.” (Turhan vd., 1996: 192-193)

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler
Uçan da kuşlara mâlum olsun
Ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı

Ben köyümü özledim
Annemin bir atı olsa binse de gelse
Babamın yelkeni olsa uça da gelse
Kardeşlerim yollarımı bilse de gelse
Uçan da kuşlara mâlum olsun
Ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı
Ben köyümü özledim
Ben köyümden çikalı altı yıl oldu
Köyümün dikenleri bana gül oldu
Babamın acı sözleri bana bal oldu
Uçan da kuşlara mâlum olsun
Ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı
Ben köyümü özledim

İkinci türkü ise “Pazarda bal var gelinim” türküsüdür. Bu türkü Fethiye yöresine ait bir Talip Özkan derlemesidir ve gelinin, koca evinde tatlı dilli olması gerektiğini vurgulanmaktadır.

Pazarda bal var gelinim pazarda bal var
Sende bir hal var gelinim sende bir hal var
Ağana yalvar gelinim paşana yalvar gelinim
Ahdeyle gelin gelmeye kıymetli gelin
Gelinim gözelim de kınan kutl’olsun
Hem orda hem burda dilin tatl’olsun
Pazarın üstü gelinim pazarın üstü
Yar yara küstü gelinim yar yara küstü
Güveyim uslu gelinim güveyim uslu
Ahdeyle gelin gelmeye kıymetli gelin
Gelinim gözelim de kınan kutl’olsun
Hem orda hem burda dilin tatl’olsun
Pazarda kuzu gelinim pazarda kuzu
Tüyü de kırmızı gelinim tüyü de kırmızı
Bir adam kızı gelinim bir adam kızı
Ahdeyle gelin gelmeye kıymetli gelin
Gelinim gözelim de kınan kutl’olsun
Hem orda hem burda dilin tatl’olsun

Bu iki türküden başka son günlerde popüler sanatçıların televizyon ve radyo gibi yayın organlarıyla duyurduğu ve İzzet Altınmeşe derlemesi olan “Kınayı getir aney” adlı Bitlis türküsü Isparta ve yöresinde kına gecelerinde yaygın olarak söylenmektedir.

Kınayı getir aney

Parmağın batır aney
Bu gece misafirem
Koynunda yatır aney
Kalada var çeperler
Çepere su seperler
Irak yoldan geleni
Terli terli öperler
Sivik uci kuş burni
Oldum yarin düşküni
Baş açık yalın ayak
Yola düştüm kış günü**

Bilinen bu türkülerin yanında özellikle kırsal kesimde yapılan kına gecelerinde kadınların kına yakımı sırasında tef eşliğinde söylediği türküler de vardır. Bu türküler düzensiz belli kalıpları olmayan ve genellikle ağıt şeklinde olup kıızı ve anneyi ağlatmak için o anda ortaya çıkan sözlerden oluşmuş türkülerdir. O anda ortaya çıkmış bile olsa insanların kulaktan kulağa nesilden nesile aktardığı bazı söz kalıpları bu türkülerde geçerliliğini korumaktadır. Derleme yoluyla elde ettiğimiz bu türküler ise şunlardır.

1. Kamış biçtim sazı kaldı

Ördek uçtu kazı kaldı
Anasının bir kıızı kaldı
Oda gelin oluyoru
Yarın ata biniyoru

Dam başında delik desti
Deliğinde yeller esti
Kızın bana niye küstü
Kızımız gelin oluyoru
Yarın ata biniyoru (KK.: Aygül GÖDE)

***

2. Atladı çıktı eşiği

Sofrada kaldı kaşığı
Kız evlerin yakışığı
Kızım kınan kutlu olsun
Yareninin dili tatlı olsun

Mercimeğim kile kile
Ölçtüm döktüm sile sile
Kız oğlanı bile bile
Kızım kınan kutlu olsun
Yareninin dili tatlı olsun (KK.: Aygül GÖDE)

***

** <http://www.turkuyurdu.com/pazarda-bal-var-gelinim-2691.html>

3. Evlerine vardım ağşam

Önüme koydular tavşan

Bugün değil yarın ağşam

Kız anam kınan kutlu olsun

Vardığın yer hürmetli olsun

Sarı kabak kökeni

Ele batmaz diken

Sen orada ben burada

Kız anam kınan kutlu olsun

Vardığın yer hürmetli olsun

Destilikte delik desti

Deliginde yeller esti

Kız bu oğlanı seçti

Kız anam kınan kutlu olsun

Vardığın yer hürmetli olsun

Baba bostanın bitti mi

Dalları köken attı mı

Beni yad ellere verdin

Kız anam kınan kutlu olsun

Vardığın yer hürmetli olsun

Büyük evin küçük kızı

O da gelin oluyor

Kahir evine giriyor

Kız anam kınan kutlu olsun

Vardığın yer hürmetli olsun (KK.: İkramiye GÖDE)

***

4. Vur kınacı vur kınaları koluma

Üç delikanlı sallanıyor yoluma

Üç tefim var sedef düğme dikili

Üç gülüm var lale sümbül kokulu

Evvelcikten düşünmedim akılı

Şimdi uzaklarda kul oldum gayri

Neyleyem yarım yabandan

Oynasam gülsem de gözüm çobanda

Tavşanları tuttum geldim kümeden

Ağzım yüzüm algan oldu yemeden

Yağmur yağar da herkesler ıslanır

Kocalı da gelinler kocasını kıskanır (KK.: İkramiye GÖDE)

***

5. Giden ay tutulur mu

Bala tuz katılır mı
Geceler onbir saat
Yalnız yatılır mı
Gidene bak gidene
Boyu dönmüş fidana
Altı gariş boy vermiş
Yedi gariş gerdana
Oduunun kütüğünden
İçilmez köpüğünden
İpek olsam sarılsam
Yarimin topuğundan
Ocak başına durdum
İnce fikire daldım
Kapılar açıldıkça
Yari geliyor sandım
Ay gidenler gidenler
Yolu duman edenler
Kaymağını ben yedim
Südüne düğün edenler (KK. İkramiye GÖDE)

***

6. Bismillah deyin kınasına

Ünlen gelsin anasına
Gel anası gel yanına
Altın bassın kınasına
Ünlen gelsin dayısına
Para bassın kınasına
Ünlen gelsin babasına
Altın bassın kınasına
Biner atın alasına
Gider yolun kıyısına
Ünlen gelsin halasına
Altın bassın kınasına (KK.: İkramiye GÖDE)

***

7. Kına karıyorum tasta

Kız evi kara yasta
Oğlan evi havasta
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Baba bostan ektin mi
Yollara köken attı mı
Beni de sattın ay baba
Ekmeklerin arttı mı
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Çattılar kazan taşını
Vurdular düğün aşını
Bozdular kızın başını
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik
Biner atın dorusuna
Gider yolun koyusuna
Çağırın kızın dayısına
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız evlerin yakışığı
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik
Yattığım yukarı evler
Esbab yüdüğüm taşlar
Ekmek yediğim arkadaşlar
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Ak helkeler susuz kaldı
Tuz çanağı tuzsuz kaldı
Kız anası kızsız kaldı
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik
Gide gide gitmez oldu dizlerim
Ayrılıyom annemden ağlar gözlerim
Seneler geçse de ben yuvamı özlerim
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Kınalar yaktım eline
Sürerler saçın teline
Verirler gurbet eline
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor

Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Kimse bilmez şu garibin halinden
Tatlı sözler geliyordu dilinden
Isparta ilinden Sağır köyünden
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Köyümüzün önü çifte pınarlar

İçerler suyu da beni anarlar

Gördüğü insanı beni sanırlar

Kızımız gidiyor nazımız gidiyor

Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Bizim köyün peyniri var yağı var
Şu gurbetin bize yarar neyi var
Gel de köyümüze gidelim kardaş
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlık yarın öğlenlik

Gurbetin yolları olmuş bir diken

Kör olsun bu diken diken

Ayrılık değil mi benim belimi büken

Kızımız gidiyor nazımız gidiyor

Bugün akşamlık yarın öğlenlik (KK.: İkramiye GÖDE)

***

8. Gelin geldi kapımıza

Altın doldu küpümüze

Gelin hoş geldin kadın hoş geldin

Giydiğin yeşil sinleri devşir

Gelin güveğinin eşi

Gelin hoş geldin kadın hoş geldin

Takası benden sinesi senden

Kaynatam candarma gelin

Gelin hoş geldin kadın hoş geldin

Bindiğin atlar iğneler batmaz

Güveğin Allah'tan korkmaz

Gelin hoş geldin kadın hoş geldin (Çuhadar, 2006: 76)

***

9. Kına kardım çinko tasta

Oğlan evi pek havasta

Kız evleri kara yasta

Baba kızın tek mi idi?

Bir kız sana yük mü idi?
Kör olası dayıları
Hiç oğlunuz yok mu idi?

Dam başında delik testi
Delüğinden yeller esti
Senin annen sana küstü
Baba kızın tek mi idi?

Bir kız sana yük mü idi?
Kör olası teyzeleri
Hiç oğlunuz yok mu idi? (Çuhadar, 2006: 76)

***

10. Kutlu olsun kınan kutlu olsun
Vardığın yerlerde dilin tatlı olsun
Anamı anamı kadın anamı
Bugün durun yarın vurun kınamı
Anam gidiyorum haberin olsun
İşlediğim işler yadigâr olsun
Anamı anamı kadın anamı
Bugün durun yarın vurun kınamı
Anam yol üstüne ateş yakmasın
Kızım gelecek diye yola bakmasın
Anamı anamı kadın anamı
Bugün durun yarın ,vurun kınamı
Anama giderim yukarı yoldan
Korkarım elden gidemem anam
Anamı anamı kadın anamı
Bugün durun yarın, vurun kınamı
Anam gidiyorum haberin olsun
İşlediğim işler yadigâr olsun
Anamı anamı kadın anamı
Bugün durun yarın vurun kınamı
Ay anam yine gelirim
Gelsem de elin olurum (Acarer, 2006: 72)

***

11. Karınca karınca sarı karınca
Oynamaya çıkmış gelin görümce
Oyna gelin oyna kardeş düğünü
Elle bacak kısa salla boyunu
Taş dibinden çıkar suyun koyusu
Gurbet ele gider kızın iyisi

Anam beni ıraclıktan aşırdı
Aşırdı da Őu fodula dūŐürdü
Gurbet ele kız verme yiter gider
Anayı babayı terk eder gider
Anam yol üstüne ateş yakmasın
Kızım gelir diye yola bakmasın (Acarer, 2006: 73)

***

12. Asbab yuğduğum ak taşlar
Ekmek yediğim kardeşler
Kutlu olsun kınan kutlu olsun
Gittiğin yerlerde dilin tatlı olsun
Taş dibinden çıkar suyun koyusu
Gurbet ele gider kızın iyisi
Verme gurbet ele kız yiter gider
Anneyi babayı terk eder gider
Gurbet elidir ko yiğidin mekanı
Aramazlar gurbet elde yitene
Gideceği yollar pelit arası
Kendi verir kendi ağlar kızını (Acarer, 2006: 74)

***

13. Yeşil ördek kayar gelir
Yavrusunu sayar gelir
Senin gelin olduğunu
Senin dayın duyar gelir
Dam başında delik testi
Deliğinden yeller esti
Senin anan sana küstü
Bensiz gelin olmuş diye
Sıva çaldığım duvarlar
Yiyip içtiğim yarenler
Hoşçakalın gidiyorum
Yarın ata biniyorum
Dam başında kum savrulur
Cihan başıma devrilir
Anasız gelin olanın
Eksiğini kim yetirir (Çetinkaya, 2006: 130)

***

14. Gıcılar da kavak gıcılar
İçerimden çıkmaz acılar
İşte geldi kınacılar

Gelin hanım kınan kutlu olsun
Damat beyim kınan kutlu olsun
Kavak dibi karıncalı
Yanı başı çifte görümceli
Her işleri yerinceli
Gelin hanım kınan kutlu olsun
Damat beyim kınan kutlu olsun (Çetinkaya, 2006: 131)

***

15. Ana hamama vardın mı
Yunduğum taşı gördün mü
Ana kıymetimi bildin mi
Kardeş kıymetimi bildin mi
Baba bostanın bitti mi
Dalları köken attı mı
Baba beni çıkarışın
Yakan yerine yattı mı
Kirazların oldu mola
Selelere doldu mola
Senin gelin olduğunu
Senin anan duydu mola (Çetinkaya, 2006: 131)

***

16. Ak güvercin kayar gelir
Yavruların sayar gelir
Senin baban duyar gelir
Yavrum kınan kutlu olsun
Yareninin ağzı tatlı olsun
Kavak dibi karıncalı
Vardığın ev görümceli
Her işleri yerinceli
Yavrum kınan kutlu olsun
Yareninin ağzı tatlı olsun (Çetinkaya, 2006: 133)

***

17. Gel anası gel yanına
Dola kolların boynuna
Bir daha geçmez eline
O da gelin oluyor
Yad ellere varıyor
Dama çıktım damlar ıssız
Beş para buldum yazısız
Yanı başı kız kardeşsiz

O da gelin oluyor
Dalı kolu kırılıyor
Kayalardan kayamadım
Yüz koyunu sayamadım
Yavrum sana doymadım
Yavrum gelin oluyor
Yad ellere varıyor
Gemi gelir yata yata
Sağa sola bata bata
Al duvağı sere serpe
Yavrum gelin oluyor
Yad ellere varıyor
Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Ay evlerin yakışığı
Bu da gelin oluyor
Yarın ata biniyor
Kamış biçtim sazı kaldı
Dibinde meyvesi kaldı
Ananın bir kızı kaldı
O da gelin oluyor
Yarın ata biniyor
Siniye koyarlar tuzu
Üstüne örterler bezi
Büyük evi küçük kızı
O da gelin oluyor
Yarın allar giyiyor
Kestane gömdüm ocağa
Patladı çıktı bucağa
Gel derim gelmez kucağa
O da gelin oluyor
Yarın allar giyiyor
Tepsiye koyarlar balı
Üstüne örterler alı
Annesinin oğul balı
O da gelin oluyor
Yarın allar giyiyor (Çetinkaya, 2006: 135)

***

18. Çattılar ocak başını,
Vurdular düğün aşını,

Verin bizim oğlumuzun eşini.
Var kızımız kınan kutlu olsun,
Vardığın yer kıymatlı olsun.
Kalgıdım çıktım hanaya,
Çağırın gelsin anaya,
Altını bassın kınaya.
Var kızımız kınan kutlu olsun,
Vardığın yer kıymatlı olsun.
Elimi koydum astara,
Elimi kesti ustura,
Allahım şirin göstere.
Var kızımız kınan kutlu olsun,
Vardığın yer kıymatlı olsun.
Pardı başı pardı başı,
Pardıdan atalar daşı,
İki oğlanın kız kardeşi,
Var kızımız kınan kutlu olsun,
Vardığın yer kıymatlı olsun
Evlerine vardım ağam,
Önüne koydular tavşan,
Bu gün değil yarın ağam,
Var anam kınan kutlu olsun,
Vardığın yer hürmetli olsun.
Odun alır kucağına,
Gider evin bucağına,
Kız oğlanın kucağına,
Var anam kınan kutlu olsun,
Vardığın evler hürmetli olsun. (Çeliköz, 2005: 164)

***

19. Tutun atının başını,
Silin gözünün yaşını,
Çağır oğlan kardeşini,
Gelin kınan kutlu olsun.
Şhirden getirin taşı,
Evlerde işitin sesi,
Olmuş gelinlerin hası,
Gelin kınan kutlu olsun.
Kaya dibi karıncalı,
Başı pullu bürümceli,
Yanı kibar görümceli,

Gelin kınan kutlu olsun.
Tepsiye koyarlar tuzu,
Üstüne örteler bazı,
Anasının kadın kızı,
Gelin kınan kutlu olsun.
Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Gideceğimi bildin mi
Gelin kınan kutlu olsun. (Çeliköz, 2005: 165)

Gelin kınasında söylenen yukarıdaki türküler zaman zaman aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi damat kınasında (damat okşaması) da söylenilir.

20. Gıcılar kavak gıcılar
İşte geldi gımacılar
Evde oturan bacılar
Oğlumuz kınan kutlu olsun
Aldığın kız hürmetli olsun
Biner atın dorusuna
Gider yolun eğrisine
Ünnen gelsin dayısına
Oğlumuz kınan kutlu olsun
Aldığın kız hürmetli olsun (KK. İkramiye GÖDE)
***

21. Baba bostanın bitti mi
Tarlaya köken attı mı
Aldın el kızını bana
Elin yakana yattı mı
Yeşil ördek kayar gelir
Yavruların sayar gelir
Damat olacak kişinin
Aklına neler gelir

Çattılar ocak taşını
Kurdular düğün aşını
Oğlan evin yakışığı
Sofrada kaldı kaşığı (KK. Fadime GÖDE)
***

22. Yeşil ördek kayar gelir
Yavruların sayar gelir
Senin baban duyar gelir

Ay beyim kınan kutlu olsun
Yarenlerin gönlünde gönlün şen olsun
    Biner atın eyisine
    Gider yolun koyusuna
    Çağırın anasına
Ay beyim kınan kutlu olsun
    Yarenlerin gönlünde gönlün şen olsun
Kavak kavağa yaslanır
Kavakta bülbül beslenir
Çağırın ağasına
Ay beyim kınan kutlu olsun
Yarenlerin gönlünde gönlün şen olsun (KK. Fadime GÖDE)

KAYNAKÇA

- Acarer**, Emine, (2006), **Sütçüler Halk Edebiyatı Mahsulleri**, Isparta. (yayınlanmamış bitirme ödevi)
- Boratav**, Pertev Naili, (1988), **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul.
- Boratav**, Pertev Naili, (1991), “Türk Ağıtlarının İşlevleri Konuları ve Biçimleri”, **Folklor ve Edebiyat 2 1982**, İstanbul.
- Çeliköz**, Tuğba, (2006), **Senirkent Yöresi Halk Edebiyatı Mahsulleri**, Isparta (yayınlanmamış bitirme ödevi)
- Çetinkaya**, Tuba, (2006), **Gelendost Halk Edebiyatı Mahsulleri**, Isparta. (yayınlanmamış bitirme ödevi)
- Çuhadar**, Emine, (2006), **Atabey Halk edebiyatı Mahsulleri**, Isparta (yayınlanmamış bitirme ödevi)
- Dilçin**, Cem, (1983), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara.
- Elçin**, Şükrü, (1981), **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara 1981, s. 287
- Erzurumlu İbrahim Hakkı**, (2003), **Marifetname**, (Sadeleştiren ve yayına hazırlayan: Yusuf Karaca) Berikan Yay. İstanbul 2003, C. I.
- Görkem**, İsmail, (2001), **Türk Edebiyatında Ağıtlar, Çukurova Ağıtları**, Ankara.
- Kaya**, Doğan (2004) **Anonim Halk Şiiri**, Ankara 2004, s. 199
- Örnek**, Sedat Veyis, (2000), **Türk Halkblimi**, Ankara.
- Seçmen**, Özcan v.d., (1992), **Tohumlu Bitkiler Sistematiği**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Şenel**, Süleyman, (1988), “Türk Edebiyatında Ağıt”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul
- Turhan**, Salih, Kubilay Dökmetaş, Levent Çelik (1996), **Notalarıyla Türkülerimiz ve Hikayeleri**, Ankara.
- Türkçe Sözlük**, (1988), TDK, Ankara
- Yardımcı**, Mehmet (1999), **Başlangıçtan Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri**, Ankara 1999.

KAYNAK KİŞİLER

Aygül Göde, okur yazar, 41 yaşında, KÖrköler kasabası/ Yalvaç /Isparta

Fadime Göde, okur yazar, 60 yaşında, KÖrköler kasabası/ Yalvaç /Isparta

İkramiye Göde, okur yazar, 50 yaşında, Sağır köyü / Yalvaç /Isparta

*** <http://www.turkuyurdu.com/kinayi-getir-aneyi-3717.html>

Özet

Kına Türküleri Üzerine

Bu yazımızda, “kına gecesi” geleneği üzerine bölgemizde ortaya çıkan kına türkülerinden örnekler vermeye çalışacağız. Bilindiği gibi kına gecesi Anadolu’nun birçok yerinde gelin çıkımından bir gün önce kadınlar arasında kız evinde yapılan eğlencenin adıdır. Belki de modern manada kızın anne evine veda partisidir diyebiliriz. Uygulamalarıyla, yaptırımlarıyla ve üzerine yüklenmiş birçok geleneksel unsuruyla kültürel olarak önemli bir yer teşkil etmektedir. Kızın anne evinde geçirdiği son gecede yapılan bu törenin birçok unsuru barındırdığını söylememiz de mümkündür. Anne evinde geçen son gece olması, kızın bekar arkadaşlarıyla yapmış olduğu son eğlence ve birliktelik olması, bu gecede yakılan kınanın geleneksel bir değer taşıması, anne evinden ayrılacak kızın üzüntüsünün giderilmesi, koca evinde nasıl davranması gerektiği ile ilgili bilgilerin verilmesi gibi.

Anahtar Kelimeler: Kına türküleri, halk edebiyatı, Isparta

Abstract

Hen Night Songs

In this work, our aim is to give examples of hen night songs belonging to our region. Hen night is a women’s get-together for fun held at bride’s home one day before the bride is on her way in many parts of Anatolia. It is a kind of farewell to mother’s home. It is of great importance culturally with its practices and sanctions. To give a few examples; its being the last day of bride at her own home, the bride’s last fun with her single friends, the tradition of bride’s and others’ putting on henna, helping the bride to overcome her sadness before leaving mother’s home, providing the bride with information about how to behave at husband’s home.

Key words: Hen night songs, folk literature, Isparta.